Tämän sivun alkukielistä versiota pl on muutettu äskettäin. Päivitystä suomennetaan parhaillaan.

puola

Swipe to change

Vanhempainvastuu: huoltajuus ja tapaamisoikeus

Puola

1 Mitä lakitermi "lapsen huolto" käytännössä tarkoittaa? Mitä oikeuksia ja velvollisuuksia lapsen huoltajalla on?

Vanhempainvastuuseen kuuluu erityisesti vanhempien velvollisuus ja oikeus huolehtia lapsesta ja hänen omaisuudestaan sekä hoitaa lasta ottaen asianmukaisesti huomioon lapsen ihmisarvo ja oikeudet (perhelain (*Kodeks rodzinny i opiekuńczy*) 95 §:n 1 momentti).

2 Kuka lapsen huoltaja yleensä on?

Molemmat vanhemmat toimivat lapsen huoltajina. Jos toinen vanhemmista on kuollut tai hänen oikeustoimikelpoisuuttaan on rajoitettu, huoltajana toimii toinen vanhemmista. Näin on myös siinä tapauksessa, että toiselta vanhemmalta on evätty huoltajuus joko pysyvästi tai väliaikaisesti.

Tuomioistuimen päätöksellä voidaan myös rajoittaa toisen vanhemman huoltajuutta. Silloin toinen vanhempi voi tehdä itsenäisesti huoltajalle kuuluvia, lasta koskevia päätöksiä tuomioistuimen asettamissa rajoissa.

3 Voidaanko lapselle määrätä muu huoltaja, jos lapsen vanhemmat eivät kykene tai ovat haluttomia toimimaan lapsensa huoltajina?

Jos vanhemmat eivät kykene toimimaan lapsensa huoltajina, he voivat pyytää holhoustuomioistuinta (*sąd opiekuńczy*) tai muuta viranomaista osoittamaan lapselle sijaishuoltajan. Pakottavassa tilanteessa lapsi voidaan vanhempien hakemuksesta tai näiden suostumuksella sijoittaa sijaisperheeseen. Sijoituksesta tehdään sopimus voivodikunnan johtajan (*starosta*) ja sijaisperheen tai lastenkodin johtajan välillä.

Jos vanhemmat eivät halua toimia lapsensa huoltajina, he voivat antaa suostumuksensa lapsen adoptioon. Puolan lainsäädännössä määritellään kolme erityyppistä adoptiota: vahva adoptio, vahva peruuttamaton adoptio ja heikko adoptio.

Jos vanhemmat lapsen huoltajina toimiessaan vahingoittavat lapsen etua, heidän huoltajuuttaan voidaan rajoittaa holhoustuomioistuimen päätöksellä ja lapsi voidaan sijoittaa sijaisperheeseen, lastenkotiin, sijaishuoltolaitokseen tai muuhun hoito- tai kuntoutuslaitokseen.

4 Kuinka huoltajuudesta päätetään silloin kun vanhemmat eroavat tai muuttavat erilleen?

Puolan tuomioistuimilla on velvollisuus ratkaista avioeroa, asumuseroa tai avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevan tuomion yhteydessä myös lasten huoltoa koskevat kysymykset, paitsi jos tuomioistuin ei ole niiden suhteen toimivaltainen. Tuomioistuin voi ottaa huomioon puolisoiden tekemän kirjallisen sopimuksen lapsen huollosta, jos se on lapsen edun mukainen.

Jos vanhemmat eivät ole päässeet asiasta sovintoon, tuomioistuin ottaa huomioon lapsen oikeuden kummankin vanhemman antamaan kasvatukseen. Tätä varten se voi

päättää, että molemmat vanhemmat toimivat lapsen huoltajina;

määrätä lapsen huoltajuuden vain toiselle vanhemmalle ja rajoittaa toisen vanhemman huoltajuutta niin, että se koskee vain tiettyjä oikeuksia ja velvollisuuksia lasta kohtaan.

Jos lapsen etu sitä vaatii, holhoustuomioistuin voi muuttaa avioeroa, asumuseroa tai avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevaan päätökseen sisältyvää vanhempainvastuuta ja sen täytäntöönpanoa koskevaa päätöstä (perhelain 106 §).

5 Jos vanhemmat pääsevät sopimukseen lapsen huoltajuudesta, miten sopimus saadaan oikeudellisesti sitovaksi?

Laissa ei täsmennetä, missä muodossa huoltajuussopimus on tehtävä. Vanhempien keskinäinen huoltajuussopimus ei ole oikeudellisesti sitova, mutta se voi toimia pohjana tuomioistuimen päätökselle. Sopimus voidaan tehdä myös sovittelun avulla. Tällöin sopimus tehdään kirjallisesti, ja molemmat vanhemmat ja sovittelija allekirjoittavat sen. Sopimus on kuitenkin oikeudellisesti sitova vasta kun tuomioistuin on vahvistanut sen.

6 Jos vanhemmat eivät pääse yksimielisyyteen lapsen huoltajuudesta, mitä muita keinoja asian ratkaisemiseksi on tuomioistuinkäsittelyn lisäksi?

Vanhemmat voivat turvautua sovittelijan apuun. Sovittelu toteutetaan joko sovittelua koskevan sopimuksen pohjalta tai vanhemmat sovitteluun ohjanneen tuomioistuimen päätöksen perusteella. Sopimus voidaan tehdä myös siten, että toinen vanhempi hyväksyy sovittelun, jota toinen vanhempi on pyytänyt. Sovittelussa aikaansaatu sopimus on kuitenkin oikeudellisesti sitova vasta kun tuomioistuin on vahvistanut sen.

7 Jos vanhemmat vievät asian oikeuteen, mistä lapseen liittyvistä asioista tuomari voi päättää?

Vanhemmat voivat pyytää holhoustuomioistuinta ratkaisemaan mm. seuraavat lapsen huoltoa koskevat kysymykset:

kun vanhemmat ovat eronneet ja molemmat toimivat lapsen huoltajina, tuomioistuin voi määritellä, miten eri tehtävät jaetaan vanhempien kesken ja miten he voivat pitää yhteyttä lapseen;

tuomioistuin päättää lapsen edun kannalta keskeiset kysymykset, jos vanhemmat eivät pääse niistä sovintoon; tällaisia seikkoja ovat mm. lapsen asuinpaikka, koulun valinta, lapsen etu- ja sukunimi, terveydenhoito ja ulkomaille matkustaminen;

tuomioistuin ratkaisee lapsen ja vanhemman väliset oikeustoimet sekä oikeustoimet, jotka eivät liity pelkästään tavanomaiseen lapsen omaisuuden hoitoon.

8 Jos tuomioistuin päättää, että huoltajuus kuuluu yksin toiselle vanhemmista, tarkoittaako tämä, että hän saa päättää kaikista lasta koskevista asioista kysymättä toiselta vanhemmalta?

Jos tuomioistuin on määrännyt huoltajuuden vain toiselle vanhemmalle, tämä voi päättää kaikista lasta koskevista asioista itsenäisesti, ilman toisen vanhemman kuulemista tai hyväksyntää.

Holhoustuomioistuin voi riistää vanhemmalta oikeuden toimia lapsensa huoltajana, jos vanhempi ei voi huolehtia lapsesta pysyvän esteen vuoksi tai jos hän väärinkäyttää valtuuksiaan tai laiminlyö vakavalla tavalla velvollisuutensa lasta kohtaan.

9 Jos tuomioistuin päättää, että vanhemmilla on yhteishuoltajuus, mitä se käytännössä merkitsee?

Yhteishuoltajuus tarkoittaa, että kummallakin vanhemmalla on lasta kohtaan samat oikeudet ja velvollisuudet. Heidän on esimerkiksi päätettävä yhdessä lapsen edun kannalta keskeisistä kysymyksistä. Jos vanhemmat eivät pääse jostakin asiasta sovintoon, päätöksen tekee holhoustuomioistuin.

10 Minkä tuomioistuimen tai viranomaisen puoleen tulee kääntyä, jos halutaan laittaa lapsen huoltoasia vireille? Mitä muodollisuuksia tähän liittyy ja mitkä asiakirjat hakemukseen tulee liittää?

Toimivalta lapsen huoltoa koskevissa asioissa kuuluu holhoustuomioistuimelle eli käytännössä sen alioikeuden (*sąd rejonowy*) perheoikeudellisten asioiden osastolle, jonka toimivalta-alueella lapsella on asuinpaikka. Jos toimivaltaa ei voida määrittää tällä perusteella, toimivalta kuuluu Varsovan alioikeudelle.

Hakemukseen on liitettävä lapsen syntymätodistus ja vanhempien vihkitodistus (jos he ovat naimisissa) sekä muut hakemusta tukevat asiakirjat, kuten lääkärintodistukset, koulutodistukset ja pedagogiset lausunnot sekä jäljennökset muiden tuomioistuinten aiemmin tekemistä vanhempainvastuuta koskevista päätöksistä.

11 Mitä menettelyä näissä asioissa sovelletaan? Onko kiireellisiä tilanteita varten erityistä menettelyä?

Lapsen huoltoa koskevat asiat käsitellään nk. muiden kuin riita-asioiden menettelyssä (*tryb nieprocesowy*), joka on vähemmän muodollinen kuin riita-asioiden menettely (*tryb procesowy*).

Holhoustuomioistuin voi menettelyn osapuolen pyynnöstä myös määrätä suojatoimenpiteitä tilanteeseen sopivaksi katsomallaan tavalla. Suojatoimenpiteitä koskevat päätökset ovat voimassa ja täytäntöönpanokelpoisia heti kun ne on annettu.

12 Myönnetäänkö oikeudenkäyntikuluihin oikeusapua?

Lapsen huoltoa koskevan menettelyn osapuolten on maksettava tuomioistuinmaksut ja kulut siviilioikeudenkäyntimenettelyihin liittyvistä tuomioistuinmaksuista annetun lain mukaisesti. Kyseisen lain 102 §:n 1 momentin mukaan osapuolet voivat kuitenkin pyytää vapautusta tuomioistuinmaksuista, jos he voivat osoittaa, ettei heillä ole varaa maksaa niitä, koska maksujen suorittaminen vaarantaisi heidän ja heidän perheensä välttämättömän toimeentulon. Tuomioistuinmaksuista vapauttamista koskevaan hakemukseen on liitettävä selvitys, jossa on yksityiskohtaiset tiedot hakijan perhetilanteesta, varallisuudesta, menoista ja tulolähteistä. Tuomioistuin voi vapauttaa osapuolen tuomioistuinmaksuista myös osittain, jos osapuoli pystyy suorittamaan vain osan maksuista (101 §:n 1 momentti).

13 Voiko lapsen huoltoa koskevaan päätökseen hakea muutosta?

Kyllä, kaikkiin päätöksiin voi hakea muutosta ylemmän asteen tuomioistuimelta. Turvaamismääräysten osalta muutosta haetaan saman oikeusasteen tuomioistuimelta. Alioikeuden antamiin lapsen huoltoa koskeviin päätöksiin voidaan hakea muutosta aluetuomioistuimelta (*sąd okręgowy*). Kun lapsen huoltoa koskevan päätöksen on antanut aluetuomioistuin avio- tai asumuseroa tai avioliiton mitätöintiä koskevan päätöksen yhteydessä, siihen voidaan hakea muutosta muutoksenhakutuomioistuimelta (*sąd apelacyjny*).

14 Joissain tapauksissa lapsen huoltoa koskevan päätöksen täytäntöönpanoa täytyy hakea tuomioistuimelta tai toiselta viranomaiselta. Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Lapsen palauttamista koskevien päätösten täytäntöönpanosta vastaa tuomioistuimen nimittämä holhooja (*kurator sądowy*). Jos lapsen palauttamista koskevaa tuomioistuimen päätöstä ei noudateta, lapsen palauttamista vaativan henkilön on pyydettävä, että palauttamispäätöksen antanut tuomioistuin nimittää holhoojan, jonka tehtävänä on huolehtia päätöksen pakkotäytäntöönpanosta. Jos lapsen huollosta vastaavan henkilön asuinpaikka ei ole tiedossa, tuomioistuin suorittaa tarvittavat toimet sen selvittämiseksi. Tuomioistuin nimittää holhoojan päätöksellä, joka voidaan antaa suljetuin ovin. Tähän päätökseen ei voida hakea muutosta. Tuomioistuimen nimittämä holhooja määrää pakkopalautuksen ajankohdan ja ilmoittaa sen lapsen palauttamista vaativalle henkilölle. Holhooja voi ottaa lapsen takaisin keneltä tahansa henkilöltä, jonka huostassa lapsi on. Holhooja voi pyytää tätä varten apua esimerkiksi poliisilta tai psykologilta.

Tapaamisoikeuden osalta siviiliprosessilaissa määrätään toisenlaisesta menettelystä. Tässä tapauksessa huoltajuustuomioistuin voi tapaamiseen oikeutetun henkilön hakemuksesta uhata henkilöä, jonka huostassa lapsi on ja joka ei noudata tapaamisoikeutta koskevaan päätökseen tai sopimukseen perustuvia velvoitteitaan, että tämä voidaan rangaistukseksi määrätä maksamaan tapaamiseen oikeutetulle henkilölle tietty summa jokaisesta velvoitteen rikkomisesta. Jos henkilö, jolla on oikeus tavata lasta tai jolta tapaamisoikeus on evätty, rikkoo tällaiseen päätökseen perustuvia velvoitteitaan, huoltajuustuomioistuin voi uhata, että tämä henkilö määrätään maksamaan tietty summa henkilölle, jonka huostassa lapsi on. Jos henkilö, jota huoltajuustuomioistuin on uhannut tällaisella rangaistuksella, ei edelleenkään noudata velvoitteitaan, tuomioistuin määrää hänet maksamaan asiaankuuluvan summan, jonka suuruus määräytyy rikkomusten lukumäärän mukaan.

Edellä tarkoitettuun hakemukseen on liitettävä tapaamisoikeutta koskevan täytäntöönpanokelpoisen päätöksen tai sopimuksen jäljennös.

15 Millä tavoin tulee menetellä, jos halutaan, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuuspäätös tunnustetaan ja pannaan täytäntöön tässä jäsenvaltiossa?

Tässä tapauksessa sovelletaan tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa 27 päivänä marraskuuta 2003 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 III luvun säännöksiä. Tällaiset päätökset tunnustetaan ja pannaan täytäntöön lähtökohtaisesti ilman muita menettelyjä. On kuitenkin mahdollista hakea aluetuomioistuimelta tällaisen päätöksen tunnustamista tai täytäntöönpanoa. Aluetuomioistuimella on myös toimivalta tutkia päätöksen täytäntöönpanokelpoisuuden vahvistamista koskeva hakemus. Kummassakin tapauksessa hakemuksen on täytettävä oikeudenkäyntiasiakirjalle asetetut vaatimukset, eli siinä on täsmennettävä vaatimus ja sen perusteena olevat tosiseikat sekä ilmoitettava, ovatko osapuolet pyrkineet ratkaisemaan asian sovittelulla.

16 Minkä tuomioistuimen puoleen tulee tässä jäsenvaltiossa kääntyä, jos halutaan vastustaa sitä, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuuspäätös tunnustetaan ja pannaan täytäntöön? Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Ulkomaisten tuomioistuinten siviilioikeudellisissa asioissa antamat päätökset tunnustetaan lain nojalla, ellei siviiliprosessilaissa toisin säädetä.

Sen toteamista, että ulkomaisen tuomioistuimen antama tuomio tunnustetaan tai että sitä ei tunnusteta, voi hakea kuka tahansa henkilö, jonka etua asia koskee. Ulkomaisen tuomioistuimen antaman tuomion tunnustamisen vahvistamista koskevaan hakemukseen on liitettävä

virallinen jäljennös tuomiosta

asiakirja, jossa todetaan, että tuomio on lainvoimainen, paitsi jos päätöksen lainvoimaisuus käy ilmi sen sisällöstä

oikeaksi todistettu puolankielinen käännös.

Tuomion tunnustamatta jättämisen toteamista koskevaan hakemukseen on liitettävä tuomion virallinen jäljennös ja oikeaksi todistettu puolankielinen käännös.

Hakemus esitetään sille aluetuomioistuimelle, jolla olisi alueellinen toimivalta tutkia ulkomaisen tuomioistuimen tuomiossa ratkaistu asia tai jonka tuomiopiirissä alueellisesti toimivaltainen alioikeus sijaitsee. Jos toimivaltaa ei voida määrittää tällä perusteella, hakemus esitetään Varsovan aluetuomioistuimelle (*Sąd Okręgowy w Warszawie*).

Tuomion tunnustamista koskevaan aluetuomioistuimen päätökseen voidaan hakea muutosta tekemällä valitus (*zażalenie*). Asiaa koskevaan muutoksenhakutuomioistuimen päätökseen haetaan muutosta kassaatiovalituksella (*skarga kasacyjna*). On myös mahdollista pyytää uusimaan menettely, jonka tuloksena annetulla lainvoimaisella päätöksellä todetaan tai vahvistetaan asiaa koskevan lainvoimaisen tuomion lainvastaisuus.

Ulkomaisten tuomioistuinten päätösten täytäntöönpanon osalta on menettelyjen moninaisuuden vuoksi suositeltavaa ottaa etukäteen yhteyttä keskusviranomaiseen, jotta saadaan tietoa siitä, miten asiassa edetään.

17 Mitä lakia tuomioistuin soveltaa lapsen huoltoa koskevassa oikeudenkäynnissä silloin kun lapsi tai osapuolet eivät asu tässä jäsenvaltiossa tai kun he ovat eri maiden kansalaisia?

Lapsen huoltoon ja tapaamisoikeuteen sovellettava laki määritellään Haagissa 19. lokakuuta 1996 tehdyssä yleissopimuksessa toimivallasta, sovellettavasta laista, toimenpiteiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä vanhempainvastuuseen ja lasten suojeluun liittyvissä asioissa (Haagin lastensuojelusopimus) tai kahdenvälisissä sopimuksissa, joissa Puola on osapuolena. Jos mitään näistä ei voida soveltaa, sovelletaan 4. helmikuuta 2011

annetun kansainvälistä yksityisoikeutta koskevan lain säännöksiä. Jos lapsen asuinpaikka siirtyy valtioon, joka ei ole edellä mainitun yleissopimuksen osapuoli, edellytykset, joiden mukaan lapsen aiemmassa asuinvaltiossa annettuja toimenpiteitä voidaan soveltaa, määritellään siitä lähtien kyseisen valtion laissa.

Tämä verkkosivu on osa Sinun Eurooppasi -sivustoa.
Anna palautetta sisällön hyödyllisyydestä.

Your Europe
This webpage is part of an EU quality network

Päivitetty viimeksi: 04/04/2023
Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.